

Quản lý vệ sinh môi trường các chợ quận Cầu Giấy, thành phố Hà Nội

Environmental sanitation management of wet markets in Cau Giay district, Hanoi

> **THS. KTS NGUYỄN THỊ THÙY DƯƠNG**

Khoa Quản lý đô thị, Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội

Email: duongntt@hau.edu.vn

TÓM TẮT

Ồn ã, náo nhiệt với tiếng người mua kẻ bán trong không gian của nhiều mặt hàng quen thuộc... Đó là chợ. Chợ tồn tại, phát triển và biến đổi cùng với nhịp sống thành phố. Nhiều chợ ở Hà Nội đến nay chỉ còn nằm trong ký ức vì đã biến đổi thành các trung tâm thương mại hoặc biến mất nhưng chợ vẫn hiển hiện như một phần của lịch sử, văn hóa và là nhu cầu thiết yếu của nhiều gia đình. Tuy nhiên, công tác quản lý vệ sinh môi trường: chất thải rắn, nước thải, trật tự vệ sinh chưa được quan tâm đúng mức cũng là nguyên nhân gây ô nhiễm nghiêm trọng môi trường đất, nước, không khí của khu vực chợ nói riêng và các khu vực lân cận trong thành phố nói chung. Bài viết phân tích thực trạng quản lý vệ sinh môi trường chợ tại quận Cầu Giấy, đồng thời đưa ra một số giải pháp về cơ chế chính sách, tổ chức quản lý, kỹ thuật nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý vệ sinh môi trường tại các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy nói riêng và các chợ của thủ đô Hà Nội nói chung.

Từ khóa: Quản lý vệ sinh môi trường; chợ; quận Cầu Giấy

ABSTRACT:

Chattering, bustling with the sound of buyers and sellers in the space of familiar products, it is a wet market. Wet markets exist, develop and adapt to the rhythm of city life. These days, while many markets in Hanoi only remain in memory because they have disappeared or been transformed into commercial centers, they still present as a part of history, culture, and a necessity for many families. However, managerial work of environmental sanitation factors such as solid waste, wastewater, and sanitary order being underestimated is also the cause of serious land, water, and air pollution of not only the market areas but also the surroundings. This article analyzes the current situation of environmental sanitation management in Cau Giay district's markets, as well as proposes some measures on policy mechanisms, management organizations, and techniques to improve the efficiency of environmental sanitation management at wet markets in Cau Giay district in particular and Hanoi in general.

Keywords: Environmental sanitation management; wet market, Cau Giay district

1. GIỚI THIỆU:

Chợ là nơi tụ họp giữa người mua và người bán để trao đổi hàng hóa, thực phẩm hàng ngày theo từng buổi hoặc từng phiên nhất định (chợ phiên) - Theo Đại Từ điển tiếng Việt- NXB Từ điển Bách Khoa 2003 -trang 138. Chức năng chính của chợ là nơi diễn ra hoạt động mua bán hay trao đổi các sản phẩm, hàng hóa khác nhau. Mạng lưới chợ Hà Nội có lịch sử phát triển lâu đời từ thời kỳ phong kiến, thời kỳ này mạng lưới chợ đóng vai trò hạt nhân trong việc phát triển đô thị. Hà Nội hiện có khoảng 414 chợ trong đó có 12 chợ hạng 1; 67 chợ hạng 2; 304 chợ hạng 3 và 31 chợ chưa phân hạng.

quận Cầu Giấy được thành lập năm 1996, là một quận mới của TP Hà Nội, có vị trí thuận lợi cho phát triển kinh tế - xã hội nói chung và thương mại dịch vụ nói riêng. quận Cầu Giấy có diện tích 12,04km², phía Bắc giáp quận Tây Hồ, phía Nam giáp quận Đống Đa, phía Đông giáp quận Ba Đình, phía tây giáp thị trấn Cầu Diễn, huyện Từ Liêm. quận Cầu Giấy có 8 phường: Nghĩa Đô, Quan Hoa, Dịch Vọng, Dịch Vọng Hậu, Trung Hòa, Nghĩa Tân, Mai Dịch, Yên Hòa.

Từ ngày thành lập quận đến nay, công tác phát triển mạng lưới chợ trên địa bàn cũng được sự quan tâm, chỉ đạo sát sao của các cấp các ngành. Song, với sự phát triển của chợ, công tác quản lý vệ sinh môi trường của các chợ vẫn là vấn đề bất cập hiện nay. Chất thải rắn phát sinh ở các chợ ngày càng gia tăng kể cả về khối lượng lẫn thành phần các chất độc hại và khó phân hủy. Công tác quản lý vệ sinh môi trường: chất thải rắn, nước thải, trật tự vệ sinh chưa được quan tâm đúng mức cũng là nguyên nhân gây ô nhiễm nghiêm trọng môi trường đất, nước, không khí của khu vực chợ và các khu vực lân cận. Đặc biệt vấn đề vệ sinh môi trường trong các chợ liên quan rất lớn đến việc vệ sinh an toàn thực phẩm, lan truyền các dịch bệnh nguy hiểm gây ảnh hưởng không nhỏ tới đời sống người dân.

Trong bài viết này, sẽ tìm hiểu thực trạng quản lý vệ sinh môi trường (tập trung tìm hiểu công tác quản lý chất thải rắn, cấp thoát nước và trật tự vệ sinh) tại các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy. Đánh giá phân tích thực trạng và tìm ra những vấn đề tồn tại, nguyên nhân của việc

Bảng 2.1. Thực trạng hoạt động của các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy [6]

STT	Tên chợ	Địa chỉ	Đơn vị quản lý khai thác kinh doanh	Loại chợ	Diện tích(m ²)
1	Nghĩa Tân	P. Nghĩa Tân	BQL chợ Nghĩa Tân	2	5.600
2	Nhà Xanh	P. Dịch Vọng Hậu	BQL chợ Nghĩa Tân	3	2.800
3	Hợp Nhất	P. Yên Hòa	HTX ĐTXDTM Yên Hòa	3	1.591
4	Chợ 337	P. Dịch Vọng	HTX NN-KDTH Dịch Vọng	3	1.550
5	Xe máy DV	P. Dịch Vọng	HTX NN-KDTH Dịch Vọng	3	6.400
6	Đồng Xa	P. Mai Dịch	BQL chợ Đồng Xa	2	7.809
7	NSTP DVH	P. Dịch Vọng Hậu	BQL chợ Đồng Xa	3	3.070
8	Cầu Giấy	P. Quan Hoa	BQL chợ Cầu Giấy	2	1.639
9	Quan Hoa	P. Quan Hoa	BQL chợ Cầu Giấy	3	942
10	Nghĩa Đô	P. Nghĩa Đô	HTX NNKDTH An Phú	3	2.800
11	Nam T. Yên	P. Trung Hòa	HTX TM Trung Hòa	3	1.500
12	Trung Kính	P. Trung Hòa	HTX TM Trung Hòa	3	1.700

vệ sinh môi trường trong các chợ chưa đảm bảo. Từ đó đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý vệ sinh môi trường chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy.

2. THỰC TRẠNG CÔNG TÁC QUẢN LÝ VỆ SINH MÔI TRƯỜNG CHỢ TRÊN ĐỊA BÀN QUẬN CẦU GIẤY, TP HÀ NỘI

2.1. Thực trạng hoạt động của các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy

Tính đến hết năm 2020, trên địa bàn quận Cầu Giấy có tất cả 12 chợ đang hoạt động, được thể hiện ở bảng 2.1:

Qua bảng thống kê (bảng 2.1) các chợ ở quận Cầu Giấy, cho thấy:

Quy mô, diện tích của các chợ trên địa bàn quận vào loại nhỏ, bình quân từ 2.000-3.000m². Nhỏ nhất là chợ Quan Hoa với diện tích: 942m² và lớn nhất là chợ Đồng Xa với diện tích: 7.908m², kế đến là chợ Nghĩa Tân với diện tích: 5600m²

Phân loại chợ: Trên địa bàn quận Cầu Giấy không có chợ loại 1, có 3 chợ loại 2 và 9 chợ loại 3. Các chợ trên địa bàn quận chủ yếu là chợ bán lẻ hàng nông sản, thực phẩm, hàng tiêu dùng thiết yếu phục vụ đời sống sinh hoạt của bộ phận dân cư trong khu vực.

Việc quy hoạch hệ thống chợ không theo kịp với quy hoạch đô thị nên không đáp ứng được nhu cầu sinh hoạt của dân cư. Từ đó dẫn đến việc hình thành các tụ điểm chợ xanh, chợ tạm, chợ cóc như: Chợ ngô 68, chợ khu văn công, chợ Nhà Xanh phường Quan Hoa; Chợ xóm Hậu- Dịch Vọng, Chợ đầu cầu Yên Hòa, chợ xóm Chùa- Yên Hòa; chợ K800- Nghĩa Đô, chợ Bái Ân- Nghĩa Đô; chợ ở sân vận động- Nghĩa Tân...[6]

2.2. Thực trạng cơ sở vật chất, hạ tầng kỹ thuật và vệ sinh môi trường

* Thực trạng về cơ sở vật chất kỹ thuật

Hiện tại trung bình chỉ có khoảng 3% diện tích các chợ trong toàn quận được xây dựng kiên cố, có tới 85% diện tích xây dựng bán kiên cố; 12% số diện tích các chợ vẫn trong tình trạng lều, lán tạm thời.

Một số chợ tuy đã được xây dựng kiên cố nhưng sau một thời gian sử dụng, do không được tu bổ kịp thời, cải tạo chấp vá và thiếu vốn để đầu tư sửa chữa, nâng cấp nên đã xuống cấp, không đáp ứng được yêu cầu kinh doanh, không phát huy hết tiềm năng của chợ và không đảm bảo được yêu cầu văn minh thương nghiệp như chợ: Hợp Nhất, Quan Hoa, Nhà Xanh... Bên cạnh đó, các hạng mục như khu vực tập kết rác thải, hệ thống cấp nước, thoát nước, đường đi lại trong chợ, nhà vệ sinh, ... chưa được quan tâm đúng mức nên điều kiện vệ sinh không được đảm bảo.

Như vậy, có thể thấy, cơ sở vật chất mạng lưới chợ trên địa bàn toàn quận hiện nay vẫn chưa tương xứng với vị trí, vai trò của chợ, chưa đáp ứng được yêu cầu trao đổi hàng hoá của nhân dân và chưa đảm bảo chất lượng VSMT chợ. Do đó cần có sự đầu tư thỏa đáng để phát triển hơn nữa hệ thống chợ cả về số lượng và chất lượng.

* Thực trạng về hạ tầng kỹ thuật và vệ sinh môi trường:

Cơ sở hạ tầng kỹ thuật của phần lớn các chợ trong quận đã xuống cấp, không đáp ứng được các yêu cầu về văn minh thương mại, vệ sinh môi trường và phòng chống cháy nổ:

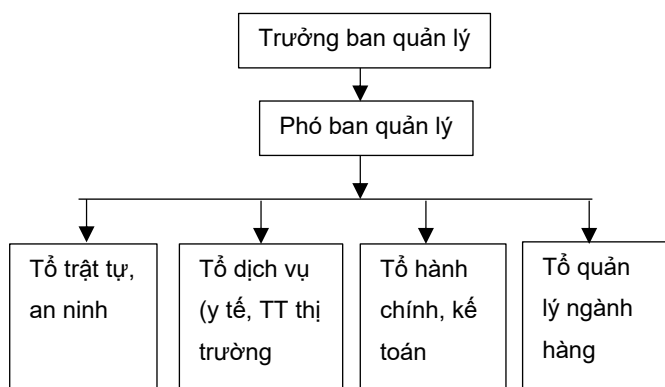
Thu gom, vận chuyển rác thải: Qua khảo sát một số chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy cho thấy, hầu hết các chợ không có điểm tập kết rác, toàn bộ rác được chứa vào các xe đẩy tay tập trung lại tại các cổng chợ gây mất mỹ quan khu vực. Rác không được phân loại. Rác thải tại các chợ được vớt ra bờ bãi, người bán cũng như người mua đều thiếu ý thức. Hệ thống biển báo tuyên truyền vệ sinh môi trường chưa có. Bên cạnh đó, tình trạng buôn bán lấn chiếm lòng lề đường khá phổ biến hàng hóa chất lộn xộn, thiếu ngăn nắp, vẫn còn diễn ra. Đặc biệt, việc người dân vớt rác bờ bãi từ trong hàng quán đến lòng, lề đường, thậm chí trở thành hành vi quen thuộc, rất "tự nhiên" tại các chợ. Thực trạng trên khiến các chợ vốn đã chật chội lại càng ngột ngạt hơn khi tiết trời oi nóng, mùi hôi thối từ rác lẫn mùi hôi tanh của hàng cá, tôm, rau củ, quả... bốc lên rất khó chịu. Vào những ngày mưa lớn, rác trôi theo các rãnh thoát nước gây ngập úng, tràn ra mặt đường vào các ki-ốt, hàng quán và vào cả nhà dân. Điều này gây ảnh hưởng đến sức khỏe của cộng đồng, làm mất mỹ quan đô thị.

Cấp nước: Các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy sử dụng nguồn nước sạch của khu vực. Tuy nhiên đường ống cung cấp nước sạch đến từng gian hàng đều xuống cấp, hư hỏng, nước sạch không được dẫn đến từng gian hàng kinh doanh trong chợ. Các hộ kinh doanh phải đi lấy nước tại bể chứa nước của chợ và phải trả phí. Nguồn nước cung cấp không đáp ứng đủ nhu cầu sử dụng gây tình trạng mất vệ sinh ở một số quầy hàng thực phẩm tươi sống, hàng ăn trong chợ.

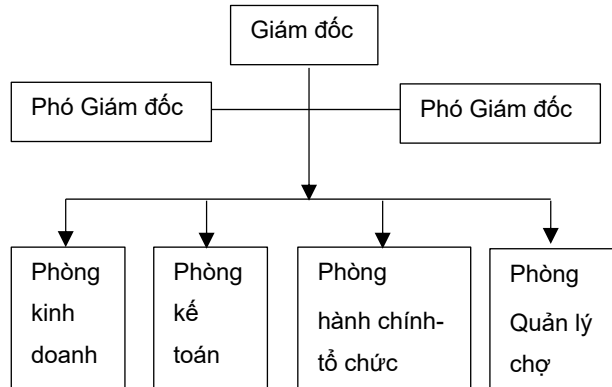
Thoát nước: Hiện tượng nước thải tù đọng trên lối đi tại các ngành hàng thực phẩm tươi sống là hình ảnh thường thấy tại các chợ của quận Cầu Giấy. Chợ bị ngập úng khi mưa lớn chiếm 42%. Hệ thống thoát nước thải là rãnh thoát nước có nắp đan nhưng đa phần thiết kế không phù hợp (không có lưới chắn rác, hố thu), nắp đan của rãnh thoát nước tại các chợ hư hỏng nhiều.

Trật tự vệ sinh (bố trí gian hàng, lối đi trong chợ, nhà vệ sinh):

Sơ đồ 1. Sơ đồ cơ cấu ban quản lý (điển hình) [6]

Sơ đồ 2. Cơ cấu tổ chức của HTX (điển hình) [6]

Còn tồn tại rất nhiều gian hàng là những lán tạm sập sệ, mái che bằng vải, ni lông tạm bợ, không đảm bảo thoát nước mưa, gây mất mỹ quan và vệ sinh chợ.

Lối đi trong chợ nhỏ hẹp, đường nội bộ đa số chỉ từ 1,5-2m, các xe lưu thông trong chợ khó khăn. Đa số các chợ không có chỗ gửi xe cho người mua hàng (chợ Quan Hoa, Nhà Xanh, Hợp Nhất, Trung Kính, Cầu Giấy, Dịch Vọng Hậu). Diện tích chỗ gửi xe quá nhỏ bé so với diện tích xây dựng chợ, chỉ chiếm 1-2%. Hệ thống đường vào chợ bị hư hỏng, ổ gà, ổ vịt, bùn lầy và nước tù khắp nơi, nhiều chỗ bị ngập nước kéo dài sau các trận mưa.

Theo khảo sát các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy, mỗi chợ đều có một nhà vệ sinh công cộng, tuy nhiên nhà vệ sinh có điều kiện vệ sinh rất kém, thiết bị vệ sinh cũ, hỏng nhiều. Một số chợ nhà vệ sinh có nhưng không sử dụng được như chợ: Hợp Nhất, Trung Kính..

Tình trạng vệ sinh môi trường tại các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy, do tác giả khảo sát và chụp lại trong tháng 4/2022 được thể hiện qua hình 2.1

Hình ảnh thoát nước khu thực phẩm sống chợ Nghĩa Tân

Điểm tập kết rác trong chợ Nghĩa Tân

Hình ảnh nhà vệ sinh chợ Quan Hoa

Hình ảnh gian hàng thực phẩm sống chợ nghĩa Tân

Hình 2.1. Tình trạng VSMT chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy

2.3. Thực trạng công tác quản lý vệ sinh môi trường chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy:

* Thực trạng mô hình tổ chức quản lý chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy:

Mô hình ban quản lý:

Quận Cầu Giấy có 6 chợ do 3 BQL thực hiện nhiệm vụ quản lý: BQL chợ Cầu giấy quản lý chợ Cầu Giấy và Quan Hoa; BQL chợ Nghĩa Tân quản lý chợ Nghĩa Tân và chợ Nhà Xanh; BQL chợ Đồng Xa quản lý chợ Đồng Xa và Dịch Vọng.

Mô hình HTX quản lý chợ:

Hiện tại trên địa bàn có 4 hợp tác xã quản lý 6 chợ. Cụ thể:

HTX đầu tư xây dựng thương mại Yên Hòa quản lý khai thác kinh doanh chợ Hợp Nhất

HTX nông nghiệp và kinh doanh tổng hợp Dịch Vọng quản lý khai thác kinh doanh chợ 337 và chợ xe máy Dịch Vọng

HTX nông nghiệp và kinh doanh tổng hợp An Phú quản lý khai thác kinh doanh chợ Nghĩa Đô

HTX thương mại Trung Hòa quản lý khai thác kinh doanh chợ tạm Nam Trung Yên và chợ Trung Kính.

Sự xuất hiện của hai loại hình quản lý cho thấy sự quản lý chợ ở quận Cầu Giấy đã dần được chuyên nghiệp hoá. Cách bố trí cũng như sử dụng nguồn nhân lực hiệu quả hơn. Nó hợp lý hoá cách phân bổ lực lượng lao động quản lý, phân cấp quản lý tạo nên sự thống nhất, gắn trách nhiệm, quyền hạn và nghĩa vụ cụ thể cho từng cá nhân, tập thể, để họ hoạt động một cách độc lập, thống nhất và hiệu quả.

Tuy nhiên, hệ thống quản lý hiện nay chỉ mang tính chất quản lý chung về nhân sự và chính sách. Nó chỉ có tính chất điều hành việc thực thi các chính sách, quy định của nhà nước mà không có tính chất lắng nghe để giải quyết quyền lợi và các nhu cầu thực tế của các hộ kinh doanh.

Cả 2 mô hình BQL và HTX quản lý chợ đều không có sự tham gia của các hộ kinh doanh hay đại diện của họ. Điều đó làm giảm đi sự nhất quán trong hoạt động chung của chợ. Những điều bất hợp lý trong điều kiện kinh doanh hay điều kiện bán hàng không được giải quyết bởi sự hợp tác chặt chẽ giữa ban quản lý và các hộ kinh doanh trong các chợ. Trên địa bàn quận Cầu Giấy cả 2 mô hình quản lý chợ (BQL và HTX) đều chưa có tổ chuyên trách về vấn đề vệ sinh môi trường.

* Hình thức quản lý vệ sinh môi trường chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy:

- Quản lý chất thải rắn:

Việc thu gom rác thải tại các chợ do các đơn vị thu gom theo hình thức xã hội hóa đảm nhiệm. Tuy nhiên năng lực của các công ty môi trường đô thị về thiết bị, phương tiện thu gom vẫn còn thiếu, tải trọng nhỏ, cũ, hỏng. ... chưa theo kịp các yêu cầu thực tế.

Hình thức thu gom vận chuyển: rác thải được thu gom bằng phương pháp thủ công với xe đẩy tay và chuyên chở bằng ô tô chuyên dụng. Công nhân môi trường thu gom thủ công rác thải chợ

vào xe đẩy tay với dung tích thùng chứa 450 lít, sau đó đưa đến điểm tập kết rác thải gần nhất, thường là bên lề đường cùng với rác sinh hoạt của khu dân cư. Rác không được phân loại từ nguồn. Xe chở rác chuyên dụng đến thu nhận rác thải ở các điểm tập kết, vận chuyển đến bãi chôn lấp.

- Quản lý cấp thoát nước:

Chưa có các biện pháp cụ thể nhằm giảm thiểu, kiểm soát ô nhiễm môi trường nước trong các chợ của quận Cầu Giấy.

- Quản lý trật tự vệ sinh:

Chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy thường đa dạng về các ngành hàng, nhưng việc bố trí, cơ cấu các gian hàng chưa hợp lý. Các quầy thực phẩm sống, thực phẩm chín, đồ khô, quần áo, vải vóc bố trí lộn xộn gây ô nhiễm chéo giữa các ngành hàng.

Quỹ đất để phát triển chợ còn thiếu nên tình trạng lấn chiếm lòng đường, vỉa hè của các tiểu thương xung quanh chợ gây ách tắc giao thông, mất vệ sinh môi trường, BQL chợ khó kiểm soát.

Nhà vệ sinh quản lý bằng hình thức thu phí (1000đ/luợt). Tuy nhiên không có đầu tư sửa chữa, nâng cấp hạ tầng thiết bị nên nhà vệ sinh trong chợ bẩn.

3. ĐÁNH GIÁ CHUNG CÔNG TÁC QLVSMT CÁC CHỢ TRÊN ĐỊA BÀN QUẬN CẦU GIẤY

- Quy hoạch hệ thống chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy còn nhiều bất cập (khoảng cách các chợ, diện tích các chợ, cơ cấu các không gian chức năng chính trong chợ...), tình trạng chợ cóc, chợ tạm tràn lan gây ô nhiễm vệ sinh môi trường khu vực.

- Cơ chế- chính sách QLVSMT chợ trên địa bàn quận còn chưa hoàn thiện: Hệ thống văn bản và nội quy về vệ sinh môi trường chợ còn rất sơ sài; Sở Công thương, UBND quận chưa đưa ra mô hình tổ chức quản lý chợ đảm bảo gọn nhẹ, có hiệu quả, huy động được các thành phần kinh tế đầu tư vào tham gia kinh doanh, khai thác hoạt động chợ; Chưa có chế tài xử phạt với những hành vi gây ô nhiễm môi trường.

- Mức phí vệ sinh môi trường hiện nay tại các chợ thấp (tính chung vào phí dịch vụ công/điểm kinh doanh/tháng), chưa đảm bảo cho hoạt động QLVSMT tại các chợ của quận Cầu Giấy.

- Công tác xã hội hóa đầu tư cho chợ còn thấp, chủ yếu từ nguồn vốn ngân sách Nhà nước... Cơ chế, chính sách cho việc phát triển và quản lý chợ chưa thực sự khuyến khích các tổ chức đơn vị, doanh nghiệp đầu tư, khai thác chợ.

- Chưa có mô hình quản lý chợ phù hợp cho hoạt động quản lý vệ sinh môi trường tại các chợ. Đội ngũ cán bộ quản lý chợ chưa được đào tạo nghiệp vụ nên công tác quản lý khai thác hoạt động của các chợ nói chung và thực hiện nhiệm vụ quản lý VSMT nói riêng còn hạn chế.

- Sự tham gia của cộng đồng còn chưa được đề cao, đặc biệt vai trò của Hội phụ nữ chợ, tổ chức các ngành hàng trong chợ.

4. ĐỀ XUẤT GIẢI PHÁP QLVSMT CHO CÁC CHỢ TRÊN ĐỊA BÀN QUẬN CẦU GIẤY, THÀNH PHỐ HÀ NỘI

4.1. Giải pháp hoàn thiện cơ chế chính sách, nâng cao vai trò quản lý của Nhà nước trong công tác QLVSMT chợ:

Công tác QLVSMT chợ (trong đó có quản lý chất thải rắn, cấp- thoát nước, trật tự vệ sinh) hầu như chưa có quy định, hướng dẫn cụ thể. Chương 5, Luật bảo vệ môi trường 2020 (quy định về bảo vệ môi trường trong hoạt động sản xuất kinh doanh, dịch vụ) có quy định trách nhiệm bảo vệ môi trường của các tổ chức, cá nhân trong hoạt động sản xuất kinh doanh nhưng các biện pháp BVMT chỉ được quy định chung chung, chưa có biện pháp BVMT tại các chợ. Các chế tài xử lý vi phạm gây ô nhiễm môi trường trong chợ còn thiếu, chưa đủ sức răn đe, hạn chế vi phạm.

Việc nghiên cứu hoàn thiện cơ chế, chính sách trong công tác QLVSMT tại các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy cần đảm bảo:

- Đưa ra yêu cầu về VSMT chợ, nội quy chợ, thực hiện cam kết về môi trường tại các chợ, đề xuất mô hình quản lý chợ thống nhất trên địa bàn quận nhằm phát triển hoạt động của hệ thống chợ.

- Quy định chế tài xử phạt hành vi gây ô nhiễm vệ sinh môi trường chợ (răn đe, xử phạt hành chính, tước giấy phép kinh doanh của các tiểu thương...)

- Quy định mức phí chợ, phí vệ sinh hợp lý để đảm bảo công tác QLVSMT tại các chợ trên địa bàn quận.

- Quy hoạch hệ thống chợ trên địa bàn quận đảm bảo yếu tố về diện tích, quy mô, bán kính phục vụ nhằm hạn chế tình trạng chợ cóc, chợ tạm lấn chiếm trên vỉa hè, lòng đường gây ô nhiễm môi trường, mất cảnh quan đô thị. Bằng các biện pháp cưỡng chế, xử phạt, dẹp bỏ tình trạng chợ cóc, chợ tạm tràn lan trên địa bàn quận.

Để công tác QLVSMT chợ có cơ sở pháp lý thực thi cần sớm hoàn thiện cơ chế- chính sách và hệ thống văn bản quy phạm pháp luật về BVMT theo hướng tăng cường các chế tài xử phạt. Đặc biệt cần áp dụng các công cụ kinh tế để QLVSMT chợ.

Nâng cao vai trò quản lý của Nhà nước trong công tác QLVSMT chợ: Cơ quan quản lý nhà nước trực tiếp thực hiện chức năng QLVSMT chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy là Sở Tài nguyên- môi trường, Sở Công thương, phòng Tài nguyên- môi trường, Quản lý đô thị, Kinh tế quận Cầu Giấy.

- Tăng cường công tác kiểm tra, xử lý các vi phạm về vệ sinh môi trường tại các chợ trên địa bàn quận. Hoàn thiện công tác đăng ký cam kết môi trường tại các chợ, bắt buộc các chợ phải đảm bảo về tiêu chuẩn vệ sinh môi trường;

- Tăng cường tuyên truyền, nâng cao nhận thức cho người dân về bảo vệ môi trường, huy động nguồn lực từ cộng đồng, hỗ trợ cho cơ quan Nhà nước đối với công tác QLVSMT chợ;

- Hoàn thiện các chính sách kinh tế thích hợp (phí, thu phí) trong việc kiểm soát và QLVSMT chợ. Ngoài những quy định của pháp luật, UBND quận cần nghiên cứu ban hành những quy định cụ thể về phí chợ, phí vệ sinh cho từng chợ, ngành hàng kinh doanh trong chợ;

- Nâng cao năng lực cán bộ của BQL hay đơn vị kinh doanh, khai thác chợ trong lĩnh vực QLVSMT chợ. Đội ngũ cán bộ làm công tác quản lý chợ cần được đào tạo, tập huấn về công tác QLMT;

- Chính quyền quận Cầu giấy và các phòng ban chức năng cần học tập kinh nghiệm QLMT tại các đô thị khác trong, ngoài nước đặc biệt trong lĩnh vực QLVSMT chợ;

- Thực hiện xã hội hóa trong đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng kỹ thuật và quản lý chợ, thu hút nguồn vốn đầu tư từ các doanh nghiệp tư nhân, HTX và cộng đồng dân cư, tăng cường hiệu quả công tác QLVSMT chợ.

4.2. Giải pháp thành lập tổ chuyên trách về vệ sinh môi trường trong cơ cấu mô hình quản lý tại các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy

Thành lập tổ chuyên trách về VSMT trong cơ cấu đơn vị quản lý chợ: trên địa bàn quận Cầu Giấy hiện có 2 mô hình quản lý chợ: BQL và HTX quản lý chợ. Tuy nhiên trong cơ cấu BQL chợ cũng như HTX quản lý chợ chưa có tổ chuyên trách về vấn đề vệ sinh môi trường. Các tổ khác trong cơ cấu BQL hay HTX quản lý chợ không tham gia vào công tác QLVSMT chợ mà khoán trắng cho các công ty dịch vụ môi trường đô thị. Đề xuất thành lập tổ chuyên trách VSMT tại các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy. Tổ VSMT trong cơ cấu BQL(HTX) gồm: 1 cán bộ thuộc BQL chợ, 1 đại diện ngành hàng trong chợ và 1 đại diện các tổ chức cộng đồng trên địa bàn phường.

Bồi dưỡng nâng cao năng lực QLVSMT của cán bộ trong các đơn vị quản lý chợ (BQL và HTX): đào tạo và thực hành về quản lý vệ sinh môi trường.

4.3. Giải pháp kỹ thuật trong công tác QLVSMT các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy

a, Biện pháp quản lý CTR:
Giảm thiểu tối đa chất thải rắn tại nguồn bằng các giải pháp như sử dụng tối ưu nguyên liệu, thay đổi công thức sản phẩm, giảm các vật liệu bao bì và đóng gói sản phẩm, thay đổi thói quen trong tiêu dùng, áp dụng công thức 3R (Reduce, Reuse, Recycle) trong từng hộ kinh doanh; Bố trí khu vực tập kết CTR tại các chợ hợp lý; điểm tập trung thu gom rác là các điểm đầu các ngõ phố chính có diện tích đủ rộng, không cản trở giao thông, ít gây ô nhiễm môi trường.

b, Biện pháp kiểm soát và giảm thiểu ô nhiễm môi trường nước:
Tiến hành rà soát lại tình trạng cơ sở hạ tầng kỹ thuật tại các chợ, nâng cấp hệ thống hạ tầng cấp- thoát nước bên ngoài và bên trong nhà chợ theo quy định; Cải tạo, nâng cấp bể chứa nước đủ dung tích cho nhu cầu sử dụng; Hoàn thiện hệ thống đường ống cung cấp nước sạch tới từng gian hàng thực phẩm sống, chín, gian hàng ăn trong các chợ;

Hệ thống thoát nước: đảm bảo thoát nước nhanh, không để xảy ra tình trạng ngập úng khi có mưa, nước thải tù đọng trên sàn chợ
c, Biện pháp quản lý trật tự vệ sinh trong chợ:

Bố trí hợp lý hệ thống giao thông trong chợ: Các tuyến giao thông trong chợ được phân thành hai loại, giao thông chính (lối đi chính) có chiều rộng không nhỏ hơn 3,6m, và giao thông phụ (lối đi phụ) có chiều rộng không nhỏ hơn 2,4m. Khoảng cách giữa hai lối đi chính không lớn hơn 20m theo cả hai phương dọc và ngang; Tổ chức sắp xếp hợp lý các ngành hàng trong chợ: Sắp xếp các ngành hàng nhằm tránh tình trạng ô nhiễm chéo, ảnh hưởng vệ sinh môi trường tới nhau (khu thực phẩm chín, thực phẩm sống...); Xóa bỏ các lều lán tạm, mái che tạm bợ do chính các hộ kinh doanh tạo nên, khuyến khích các hộ góp vốn chỉnh trang cải tạo lại chợ theo đúng quy định và thiết kế.

4.4. Giải pháp xã hội hóa và phát huy vai trò tham gia của cộng đồng trong công tác QLVSMT các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy

a, Giải pháp xã hội hóa công tác QLVSMT chợ:
Quản lý môi trường nói chung và QLVSMT chợ nói riêng là một hoạt động mang tính xã hội cao, các hoạt động này thường mang tính công ích hơn tính kinh tế. Thực tế đã chứng minh điều đó qua việc nguồn thu phí vệ sinh của các đô thị hiện nay chỉ đáp ứng một phần rất nhỏ so với chi phí mà thành phố bỏ ra cho công tác thu gom, vận chuyển và xử lý CTR cũng như vệ sinh môi trường. Nguồn vốn ngân sách phải chi cho công tác vệ sinh môi trường ngày càng gia tăng.

Xã hội hóa công tác QLVSMT chợ nhằm thu hút vốn đầu tư, giảm chi phí, nâng cao hiệu quả hoạt động. Vì vậy, công tác xã hội hóa QLVSMT cần được nhân rộng bằng một số giải pháp:

+/- Giải pháp về tổ chức và thể chế triển khai thực hiện XHH quản lý VSMT.

+/- Thành lập các tổ, đội, hợp tác xã làm công tác thu gom CTR trong chợ.

+/- Khuyến khích các thành phần kinh tế có vốn ngoài ngân sách thành lập các công ty TNHH hoạt động trong lĩnh vực môi trường (CTR, xử lý nước thải...)

+/- Tổ chức đấu thầu công khai rộng rãi công tác thu gom, vận chuyển rác thải quận Cầu Giấy, trong đó có sự tham gia của các công ty TNHH và công ty cổ phần hoạt động trong lĩnh vực thu gom, vận chuyển rác thải.

+/- Khuyến khích các thành phần kinh tế có vốn ngoài ngân sách đầu tư nâng cấp hệ thống hạ tầng trong chợ (hệ thống cấp thoát nước, nhà vệ sinh hay đầu tư xây mới chợ...)

+/- Nâng cao năng lực cán bộ quản lý trong lĩnh vực môi trường đô thị để có thể nhận xét, phân tích các vấn đề môi trường ở quận từ đó chọn lựa, đề xuất các vấn đề ưu tiên và tìm các giải pháp giải quyết vấn đề đó và lựa chọn các đơn vị có đủ năng lực tổ chức triển khai.

+/- Xây dựng quy chế bảo vệ môi trường, ban hành và tổ chức thực hiện cùng như giám sát, đánh giá.

Tuyên truyền giáo dục nâng cao nhận thức, vai trò của cộng đồng về công tác QLVSMT chợ

b, Phát huy vai trò tham gia của cộng đồng trong công tác QLVSMT chợ.

QLVSMT chợ có sự tham gia của cộng đồng không chỉ có BQL chợ và những hộ kinh doanh trong chợ mà cần có sự phối hợp của các tổ chức xã hội bên ngoài chợ, đặc biệt là các tổ chức xã hội đóng trên địa bàn Phường. Đề xuất việc tuyên truyền, giáo dục giữ gìn VSMT vẫn do Hội phụ nữ phường làm nòng cốt, lực lượng tham gia phối hợp là các tổ phụ nữ buôn bán trong chợ, tổ VSMT thuộc BQL chợ hay HTX quản lý chợ.

Phát huy vai trò tham gia của cộng đồng trong QLVSMT chợ qua hoạt động chủ yếu sau đây:

Nâng cao vai trò tự giác và tự quản của người dân trong khâu phân loại rác tại nguồn, cũng như tập trung rác đúng giờ, đúng nơi quy định.

Tăng cường vai trò giám sát công tác QLVSMT chợ từ cơ sở như tổ dân phố, khu tập thể cạnh chợ.

Đối với các tiểu thương cũng như người mua trong chợ yêu cầu cam kết thực hiện nội quy VSMT chợ.

Tuyên truyền, nâng cao nhận thức của các chủ quầy hàng, những người tham gia mua bán, vận chuyển hàng hóa của chợ về bảo vệ môi trường, vệ sinh an toàn thực phẩm và nếp sống văn minh lịch sự.

Giám sát việc thực hiện các quy định về VSMT đối với các đối tượng xả rác trong chợ.

Tổ chức, huy động toàn bộ cán bộ, những người tham gia mua bán tại chợ làm tổng vệ sinh bên trong và bên ngoài chợ vào các sáng thứ 7 hàng tuần theo chủ trương của UBND thành phố Hà Nội.

5. KẾT LUẬN

Đô thị càng lớn, sự tập trung dân số càng đông thì cấu trúc của chợ cũng biến đổi theo cả về số lượng lẫn quy mô. Sự phát triển của chợ đã đáp ứng các nhu cầu thiết yếu của người dân, nhưng đồng thời cũng phát sinh nhiều yếu tố bất cập, gây bức xúc trong đô thị. Đặc biệt là vấn đề vệ sinh môi trường chợ có tác động tới nhiều yếu tố môi trường, tự nhiên và con người.

Trên địa bàn quận Cầu Giấy hiện nay hàng hóa đến với người tiêu dùng thông qua hệ thống chợ vẫn chiếm tới 50%. Tuy vậy, các chợ của quận Cầu Giấy chưa có sự đầu tư đúng mức về cơ sở hạ tầng kỹ thuật. Công tác QLVSMT chợ trên địa bàn quận chưa nhận được sự quan tâm đúng mức của BQL chợ, chính quyền và cộng đồng dân cư, còn tồn tại những vấn đề về chính sách, cơ cấu tổ chức quản lý vệ sinh môi trường chợ, kỹ thuật, vai trò tham gia và ý thức của cộng đồng dân cư chưa cao. Vì vậy đòi hỏi phải có những giải pháp đồng bộ, dưới nhiều góc độ khác nhau để kiểm soát ô nhiễm vệ sinh môi trường chợ, giảm thiểu các tác động tiêu cực tới môi trường khu vực xung quanh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Quốc hội (2020), Luật bảo vệ môi trường của nước CHXHCNVN số 72/2020/QH14, ngày 17/11/2020.
- Chính phủ (2022), Nghị định 08/2022/NĐ-CP, quy định chi tiết một số điều của Luật bảo vệ môi trường.
- Chính phủ (2003), Nghị định 02/2003/NĐ-CP của chính phủ về phát triển và quản lý chợ và Nghị định 114/2009/NĐ-CP ngày 23/12/2009 sửa đổi và bổ sung một số điều của Nghị định 02/2003/NĐ-CP.
- Bộ Khoa học và công nghệ môi trường (2000), TCVN 6696:2000/BKHCNMT - Tiêu chuẩn kỹ thuật Việt Nam - Chất thải rắn - Bãi chôn lấp hợp vệ sinh - Yêu cầu chung về bảo vệ môi trường, NXB Xây dựng.
- TCVN 9211 (2012), Chợ- tiêu chuẩn thiết kế
- UBND quận Cầu Giấy- Phòng Kinh tế (2020), Báo cáo tình hình hoạt động của các chợ trên địa bàn quận Cầu Giấy.